

Anaalirauhaset ja niiden sairaudet

Lähes jokainen koiranomistaja on huomannut koiransa välillä haisevan vastenmieliseltä. Kun koira tarkemmin tutkitaan, huomataan hajun tulevan sen peräpäästä. Koiraeläimillä on kaksi pientä rauhasia, anaalirauhasia, peräaukon vieressä. Näiden rauhasien varsinaista tehtävää ei tiedetä, mutta todennäköisesti niillä on reviiirin- merkitsemistehtävä. Anaalit tyhjenevät normaalisti koiran ulostaessa. Lisäksi ne saattavat tyhjentyä kun koira pelästyy, hyppää tai on rentoutunut. Koiralla peräsuolen ja anuksen (peräaukon) sairaudet ovat melko yleisiä ja anaalirauhas sairaudet ovat niistä yleisimmät. Eräiden tutkimusten mukaan eläinlääkäreille tuoduista potilaista 2 – 12 prosentilla on anaalirauhasvaivoja. Anaalirauhasvaivoja esiintyy kaiken ikäisillä ja kaiken rotuisilla koirilla, kuitenkin pienikokoisilla koirilla niitä esiintyy enemmän kuin suuremmilla lajitovereilla.

Peräaukko on koiralla noin 1 cm pitkä ja sitä ympäröi kaksi sulkijalihasta. Anaalirauhaset ovat kaksi pyöreätä pussia, jotka ovat puristuneena uloimman ja sisemmän sulkijalihaksen väliin. Anaalirauhaset avautuvat peräaukkoon. Jos ajatellaan peräaukon olevan kuin kellotaulun, sijaitsevat anaalirauhaset kello neljän ja kahdeksan kohdalla. Rauhasien koko vaihtelee normaalisti 7 - 15 mm:n välillä. Niiden seinämissä on mm. erittäviä rauhasosia. Anaalirauhasien erite koostuu edellä mainittujen rauhasien eritteestä sekä kuoriutuneista epiteelisoluista ja bakteereista.

Anaalirauhasien vaivat voidaan jakaa kolmeen tyyppiin:

*anaalien täytyminen

*anaalirauhas tulehdus

*paiseen muodostus.

Anaalirauhas sairauksien syy on tuntematon. Anaali- rauhasien erityistoiminnan taso vaihtelee yksilöittäin. Yksilöt, jotka tuottavat suuria määriä paksua eritettä ja joilla on epänormaalin ahdas anaalirauhasen poistotiehyt, on suurempi riski kehittää anaalirauhas sairaus. Syiksi on epäilty eritteen koostumuksen muutosta, sopimatonta ravintoa, jatkuvasti pehmeää ulostetta, äkillistä ripulia, anaalirauhasien erittävien solujen ylituotantoa, liikunnan puutosta ja pienten ja/tai lihaviin koirien anaalialueen heikkoa lihaskuntoa. Lisäksi nuorilla nartuilla on huomattu olevan suurentunut riski kehittää anaalivaivoja 1 - 3 viikkoa juoksuaikeiden jälkeen. Mikäli anaalit eivät tyhjene tarpeeksi usein, alkaa erite käydä, tulee sekundaarinen bakteeritulehdus ja paise alkaa muodostua.

Anaalirauhasvaivat aiheuttavat koirilla moninaisia oireita, kuten tenesmusta eli ulostuspakkoa, istumishaluttomuutta, takajalkojen ontumista, anaalialueen nuoleminen tai pureminen ja siitä johtuva kostea ihottuma, anaalialueen toistuvaa tuijottelua, peräpäähän vetäminen maata vasten, hännän jahtaamista, puhjennun anaalipaiseen eritettä anaalialueella, jonkun muun kehon alueen pakonomainen nuoleminen, luonteen muutosta, hännän asennon muutos (häntä ei nouse pystyyn normaaliin asentoon), liikkumisrajoitteisuutta, joillakin jopa "halvaantumista" ja pystyyn hyppäämistä kuin olisi neulalla pistetty. Kroonisissa tapauksissa saattaa esiintyä ihottumaa peräpeilin, vatsan, kainaloiden ja lantion alueella sekä varpaanväleissä.

Anaalirauhasien aiheuttaessa koiralle vaivaa ovat rauhaset useimmiten turvonneet ja kosketusarat. Rauhasien koko on yleensä suurentunut jos ne tuntuvat ihon läpi tunnusteltaessa. Joko toinen tai molemmat rauhaset voivat olla suurentuneet viimeksi mainitun ollessa yleisempi. Toispuoleinen suurentuminen liittyy useimmiten anaalipaiseeseen.

Normaali anaalierite on juoksevaa ja väriltään vaalean kellanruskeaa. Eritteen kiinteytyminen, rakeistuminen, värin muutos ja märkämäinen erite ovat epänormaaleja.

Anaalirauhasien täytyttyä epänormaalisti on erite paksua majoneesimaista harmaanruskeaa. Erite purkautuu rauhasesta vasta voimakkaasti puristettaessa ja silloinkin vain ohuena juosteena. Joskus anaalirauhasien käytävässä on erittäin kuivan materiaalin muodostama tukos, joka on saatava pois ennen kuin rauhanen saadaan tyhjenettyä. Pitkäaikaisen anaalitukoksen seurauksena on usein tulehdus tai paiseen muodostus.

Anaalirauhasien tulehduttua on erite juoksevaa ja väriltään vihreänkeltaista tai vaaleankeltaista ja siinä voi olla veriläikkäitä.

Anaalirauhaspaiseessa oireina on kuuma ja tulehtunut usein karvaton alue anaalirauhasen päällä. Ennen paiseen puhkeamista koira on hyvin kivulloinen, läähättää, liikkuu levottomasti tai voi kieltäytyä kokonaan liikkumasta ja nuolee voimakkaasti peräaukon seutua. Kun paise puhkeaa, helpottuu koiran olo huomattavasti. Paiseen puhjettua on puhkeamisreiän ympärillä havaittavissa veristä märkäeritettä.

Anaalirauhasien sijainti. Anaalirauhasien täyttymisessä ja tulehduksessa on tärkeää, että rauhaset tyhjenetään. Monesti riittävän usein tapahtuva rauhasien tyhjennys riittää parantamaan kyseiset tilat. Rauhaset voidaan tyhjennyksen jälkeen huuhdella antibiootilla ja kortisonia sisältävillä nesteillä Harvemmin koirille tarvitsee antibioottikuuria kyseisten tilojen takia. Jos tulehdukset uusiutuvat usein ja ne ovat vaikeita, voidaan anaalirauhaset poistaa leikkauksella. Joillakin koirilla toistuvien anaalirauhasien tulehdusten on todettu liittyvän ruoka-aine- herkkyyteen ja tilaan on saatu lievitystä vaihtamalla koiran ruokavaliota. Anaalirauhasien puhkeaminen vaatii useimmiten paikallishoidon lisäksi antibioottikuurin. Paikallishoitona käytetään lämpimällä vedellä huuhteluja ja antibioottivoiteita.

Rauhaset voidaan tyhjentää sormin painamalla joko sisäisesti peräsuolen kautta tai ulkoisesti ihon läpi perianaalialueelta. Sisäinen menetelmä on usein parempi lihaviilla sekä hännättömillä koirilla. Tällä menetelmällä rauhanen tyhjenetään siten, että rauhanen puristetaan hellävaroen peräsuoleen olevan etusormen ja ulkopuolella olevan peukalon väliin. Ulkoinen

tyhjennys tapahtuu siten, että toisella kädellä nostetaan hännästä ja toisen käden peukalo ja etusormi asetetaan anaalirauhasten alapuolelle sekä painetaan hieman sisäänpäin ja sitten sormilla työnnetään rauhasia kohti peräaukkoa. Anaalirauhasten tyhjennys on syytä suorittaa mahdollisimman hellävaraisesti, sillä varsinkin rauhasten ollessa tulehtuneet ne ovat kosketusarat.

Siis mikäli koirallasi on taipumusta anaalirauhas- vaivoihin, muuta koirasi ruokinta sellaiseksi, että uloste on sopivan kiinteää ja lisää liikuntaa, jolloin koira ulostaa useamman kerran päivittäin. Tarpeen vaatiessa voit yrittää tyhjentää anaalirauhaset jommalla kummalla edellä selostetulla menetelmällä.

(Lähteet. Ettinger "Textbook of Veterinary Internal Medicine" ja Statter "Textbook of Small Animal Surgery". Lainaus: DAL 1/97)